

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Vabilo k naročbi.

Z mesecem julijem začne se II. polletje in prosimo torej p. n. naročnike, katerim s tem dnevom poteče naročba na „Slov. Gospodarja“, naj se podvizajo nadalješnjo naročnino doposlati, da se jim ne pretrga ali pa ustavi dopošiljanje lista.

„Slov. Gospodar“ stane do konca leta 1 fl. 60 kr. in do konca septembra pa 80 kr.

Naročnina, nova in zaostala, naj se nam pošlje po poštah nakaznicah, ker so take pošiljatve najbolj ročne.

Upravištvo.

Železnice pa liberalizem.

Vsaka stvar se preživi in postane stara. Kedar se izpozna, da je z njo že tako pri koncu, tedaj se ji človek rad odteguje in drug za drugim ji daje slovo.

Lehko pa to vsekako ni, kajti v časih je ona svoje korenine tako zarila v vsakdanje življenje, da trpi le-to celó škodo, ako se ona h krati odpravi. Tako blizu se godi z liberalizmom. Ta spaka, kar smo je doslej imeli, se je že pokazala na vseh straneh za pravečato spako in kdor ima oči, izpoznal je že lahko, da ni sodela za svet.

Nekoliko časa je ljudi motilo lepo ime, katero so tej spaki dali, a malo po malem jeli so ljudje izpoznavati, da ni mogoč huji trinog, kakor smo ga v doslenjem liberalizmu imeli. Kaj je namreč doslej liberalizem nam prinesel? — Nič druga, kakor to, da nam je stare naprave podrl in mesto njih nove vpeljal, ali nikar ne vprašajte, kake!

Le-te so vam sami spački. Kar poprej ni bilo dobro, to je liberalizem — pustil, samo drugo ime in če je bilo veliko, drugo obliko mu je našel; kar je bilo dobro, to vam pa je čisto gotovo podrl. Dnes ne moremo naštet vsega, kar se je v tem oziru zgodilo od leta 1848 naprej, s časom pa še pridemo že na to. Za dnes čemo naše bralce opomeniti samo na

eno — na to, kar smo doživeli od liberalizma gledé železnic.

S kraja so bile one v rokah države. Ona jih je naredila in lahko se vé, da se je pri njih zato marsikaj grešilo, kedar so jih še le začniali. Izkušinj še za nje ni bilo in torej ni čuda, če so le bolj tavali, kedar so jih merili in vsled tega kje katero potegnili čez kraje, kjer bi je ne bilo treba. ali pa so za njo več izdali, kakor bi bilo sedaj treba, ko so taci že veliko naredili in si zato že lepих izkušinj pridobili. Da jih že s kraja niso tako delali, to se očituje vedno možem, ki so imeli ta dela v tistih dneh v svojih rokah.

Kar se tiče nas, nič nam ne pripada dolžnost, naj jih zagovarjamo, toliko pa vendar smemo reči, da čisto brez glave ti može niso bili in da so marsikaj pri svojem delu vzeli v poštev, česar bi v naših liberalnih časih iz lehka ne doživeli.

Da so železnice imenitna naprava, o tem je sodba trdna in zoper nje nima nihče kaj. Eno pa je pri njih vendar-le, izlasti v naših dneh, kar ne dopade človeku — to, da je pri železnici človek skorej, da malo manj, kakor „mašina“. Brž se vpraša še pri njih, kako je kaj z mašino, kakor pa z ljudmi, ki imajo z njo opravka. Ljudem se plača, kar jim gre, a dalje se ne raztegne skrb za nje in malo se vpraša gledé njih za to, kako da jim gre.

In da je prišlo pri železnicah do tega, za to gre hvala liberalizmu. S kraja ni bilo tako. Prvi čas, kedar so počele železnice, uravnali so pri njih ves red tako, da so ljudje, ki so pri njih bili v službi, še imeli časa za to, da so se oddahnili ter še tudi storili kaj za svojo dušo, za svojo družino ali odkar je dobil železnice liberalizem v roke, nehalo je vse to do cela in ljudje so postali na njih v resnici gola mašina.

Par ur se jim je sicer v tednu pustilo prostih, lahko so v njih storili, kar se jim je zljubilo. Pri tem se ni vprašalo nikoli, ali in kako

bi si tiste obrnili v prid svoje duše, svoje družine. Kedar so le-te ure potekle, priti jim je bilo na železnico, v službo. To se je tudi vselej zgodilo in ni bilo drugače, njih služba je to terjala in ljudem je hodilo za ljubi kruhek, za to so tudi vselej in v pravi čas prišli.

To tudi ni, da človek graja. Služba je služba in v njej nam je biti natančnim naj že smo potlej v kateri koli službi. Drugo pa je vprašanje, ali je vselej treba tacega reda v službi? Mogoče je tudi, da se napravi drug red, tak, ki ugaja obema, njemu, ki jemlje v službo pa tudi njemu, ki službo jemlje.

O času, ko je imela država železnice v rokah, se je to tudi pri njih godilo in ni bilo uzroka pritoževati se ljudem, ki so bili pri njih v službah. Vsi so imeli dovolje dela, pa tudi dovolje še časa za svojo družino. Prišlo pa je kmalu drugače. Prvo, ko so prišle železnice v roke zasebnih društev, jeli so varčevati — z ljudmi, ki so bili pri njih službah in so jim dali iz prva več zasluzka, ob enem pa jih dejali ob proste ure. kolikor in kjer se je dalo.

Radi ali neradi so se v to ljudje podali in s tem so postali pravi sužnji, ljudje, katerim je bila železnica, red, kakor je pri njej veljal, vse. Za vse drugo, kar še terja od človeka življenje, ni se vam pri njih nihče več izmenil. Take so bile železnice liberalne gospode in take službe so pri njih bile v navadi.

(Konec prih.)

Državni zbor, njegova sestava in pravice.

(Konec.)

Predsednik določi tudi dneve, o katerih se bodo seje vršile, in dnevni red vsake seje t. j. kaki predmeti, in po katerem redu da se bodo razpravljali. Kdor hoče govoriti o kakem predmetu, ki je na dnevnem redu, se lahko oglasi pri predsedniku še pred otvorjenjem seje in sicer mora povedati, ali hoče govoriti „pro“ ali „contra“ t. j. ali „za“ tisto stvar, ali „proti“ njej. Po tisti vrsti, po kateri so se govorniki oglašali, dobijo tudi besedo; vendar ima prvo besedo prvi nasprotni govornik. Tudi še med obravnavo sme se vsakdo oglasiti za besedo. Ker se pogosto oglasi prav veliko govornikov, ne pridejo vsi na vrsto s svojimi govori. S pre mnogimi govori bi se namreč stvar preveč zavlekla. Da se to ne bi zgodilo, ima vsak poslanec pravico predlagati, naj se debata, t. j. pretresovanje sklene. Ako zbornica ta predlog sprejme, pa je še več govornikov zapisanih, ki niso še govorili, volijo ti in sicer oni, ki so „za“ ali „proti“ izmed sebe vsak po enega „generalnega“, t. j. skupnega govornika. Le-ta dva še govorita potem.

Govorijo pa poslanci vsak od svojega se-deža. Samo tisti govorniki, ki so ob enem tudi

poročevalci raznih odborov, stopijo na posebno leco, katera je blizu predsednikove mize. Nobeden govornik ne sme več, kakor enkrat govoriti o enosti reči. Le za tako imenovano „stvarno popravo“ sme se še oglasiti, če namreč zapazi, da njegovega govora kdo ni prav razumel.

Ako predsednik zapazi, da je govornik zašel od stvari, o kateri je namenjen govoriti, mu zakliče: K stvari! Ako je ta opomin večkrat potreben, zamore mu predsednik besedo vzeti; vendar pa lahko zbornica sklene, naj govornik še dalje govori.

Če rabi kak govornik nedostojne ali razžaljive besede, ga zopet posvari predsednik s klicem: k redu! ter mu tudi v tem slučaju sme besedo vzeti. Pa tudi vsak poslanec ima pravico od predsednika zahtevati, naj zakliče govornika v omenjenem slučaju: k redu! Ako pa govornik drugega poslanca osebno razžali, ima razžaljeni pravico od zbornice zahtevati, naj izreče razžalniku „grajo“. V tem slučaju voli se odbor, kateri mora v 24 urah v zbornici poročati.

Ko so se predlogi na vse strani preudarili, začne se glasovanje, t. j. vsak poslanec izreče, ali je „za“ ali „proti“. Glasuje se vedel tako, da tisti poslanci, ki so „za“ to, vstanejo, drugi pa obsedijo. Ako se ne vé za gotovo, kje da je večina, da predsednik ustale in sedeče prešteti. Pogosto se glasuje tudi po imenih. Imena poslancev se kličejo po abecednem redu in poslanci odgovarjajo „da“ ali „ne.“ Tako glasovanje se vrši, ako ga predsednik ali pa vsaj 50 poslancev zahteva. Glasovanje po omenjenih dveh načinih imenuje se javno glasovanje. Glasuje se pa tudi tajno. Vsi poslanci namreč zapišejo vsak na svoj listek ali „da“ ali „ne“, ter potem listke oddajo. Predsednik glasuje z drugimi poslanci le takrat, ko se volijo poslanci v razne odbore. Tudi te volitve so tajne. Poslanci zapišejo imena odbornikov na listke in te potem oddajo. Drugače pa predsednik nikoli ne glasuje. V vseh zbiorih obvelja to, kar večina udov sklene.

Kar zbornica poslancev po večini glasov sklene, to gre potem v gosposko zbornico, katera stvar na novo pretresa. Ako se tukaj odobri, je državni zbor svojo nalogo dovršil. Ako se pa sklepi gosposke zbornice ne vjemajo s sklepi poslaniške zbornice, gre stvar nazaj v zbornico poslancev, da ona svoje sklepe spremeni v smislu gosposke zbornice. Če pa tudi zdaj ni sporazumljenja, in če je postava nujna n. pr. proračun za državne stroške, volijo se iz obeh zbornic poslanci v enakem številu. Ti se snidejo ter sestavijo skupno poročilo. Ako to poročilo le edna zbornica sprejme, ne more druga nič oporekati. Kar obe zbornici sklenete, to pride pred cesarja. Kedar cesar